

316.612(082)
Г87

Громадянське суспільство та проблеми становлення особистості

Збірник
наукових
праць

Випуск 4

Людмила Черноус

Мережа Інтернет як шлях до громадянського суспільства

У статті обґрунтовуються роль і функції Інтернет як соціального фактора розвитку громадянського суспільства. Представлено аргументи щодо розгляду Інтернет як неформального соціального інституту.

The role and functions of Internet as a social factor of development of a civil society are proved in the article. Arguments concerning consideration of Internet as informal social institute are presented.

В основі Інтернет сьогодні лежить доступ до інформації, обмін інформацією, а також комунікація: від найпростіших прикладів пасивного інформування (web-сторінки) до активної комунікації як особистісної (електронна пошта), так і групової (соціальні мережі, тощо). Загалом, Інтернет є величезним інструментом пізнання. Саме в цьому аспекті дійсності криється перша з мережних небезпек, адже у грудні 2008 року кількість користувачів мережі Інтернет у світі перевищувала один мільярд осіб, а в Україні – сім мільйонів. Що стало новим поштовхом для збільшення користувачів? Технічні інновації чи нові сервіси, що запропонувала мережа? Саме на ці питання ми намагалися дати відповідь у своєму дослідженні.

Отже метою дослідження є з'ясування того, яку роль відіграє Інтернет у формуванні громадянського суспільства. В останні роки не спостерігалось особливих технічних інновацій щодо мережних технологій, відбувалося певне здешевлення підключення та обслуговування Інтернет, що призвело до збільшення кількості користувачів мережі, але суттєво не змінило їх загальний соціальний портрет. Як і раніше, для більшості людей «WWW» й «Інтернет» – синоніми. Насправді, Веб – лише одна з надбудов Інтернету. Причому, ця надбудова дуже специфічна: бібліотечна, каталожна. Для цього її й спроектував Бернерс-Лі: для наукових публікацій з механізмом посилань на інші публікації. Та вже в самому слові «публікація» міститься щось протилежне «соціальним зв'язкам»: зв'язки горизонтальні, а публікація – це вихід у вертикаль, надсоціальна інформація.

Ми вважаємо, що саме створення «соціальних мереж», в яких головними є горизонтальні зв'язки, призвело до приросту користу-

вачів Інтернет. Наприклад, в мережі «Однокласники» перший користувач був зареєстрований у березні 2006 р., 20 мільйонний – у липні 2008 р., а у лютому 2009 р. їх вже нараховувалось 30 мільйонів [1].

Загалом середня тривалість роботи із сайтом соціальної мережі складає 30-40 хвилин. Але цей показник середній: хтось заходить тільки для того, щоб перевірити анкету й відповісти на повідомлення, хтось проводить в мережі по кілька годин. Робота із сайтом у користувачів-новачків будується за однієї й тією ж схемою: спочатку люди реєструються, щоб знайти старих друзів, з якими раніше мешкали по сусідству, навчалися, працювали. Але виявляється, що з колишніми однокласниками спілкуватися, як правило, крім спогадів, нема про що. Поступово користувач починає шукати тих, з ким він перетинається у повсякденному житті: колег, друзів, родичів, людей та клуби за інтересами. Сайт для багатьох стає повноцінним засобом спілкування: люди обговорюють загальні теми: політичні, соціальні, оцінюють фотографії один одного, знайомляться. Чи не є це образом громадянського суспільства? Адже ми говоримо про громадянське суспільство як таке, що характеризується сферою спонтанного самопрояву індивідів і добровільно сформованих асоціацій та організацій громадян, які захищені від прямого втручання і довільної регламентації діяльності з боку органів державної влади [2, с. 212]. На нашу думку, саме Інтернет-співтовариства є реальним прообразом ідеального громадянського суспільства.

В умовах поширення мережі Інтернет контроль держави за діями громадян, як здається, узагалі нездійснений. Найкраще це виявляється на прикладі грошей, циркуляція яких вже мало залежить не тільки від уряду і національних банків, а й узагалі від національної економіки. Дійсною революцією є продаж і купівля товарів через всесвітню мережу. Ще на початку XXI століття користувачі з Росії та України майже нічого не купували в мережі, насамперед через відсутність адекватної електронної платіжної системи. У пересічного громадянина не було кредитних карток, за допомогою яких можна було оплатити товар, придбаний в мережі, західні ж платіжні системи на кшталт PayPal та інші відмовлялися працювати з Україною та Росією через їх ненадійність, хоча і тепер вони працюють з певними обмеженнями. Сьогодні у переважної кількості громадян вже є кредитні картки та з'явилися платіжні системи саме для Росії та України: до

WebMoney додалися «Яндекс. Деньги», «Рапіда», «КредитПилот», RUpay, MoneyMail. Таким чином, гроші, зароблені в мережі, можна там і витратити, не переводячи в паперові. У Росії конвертування WebMoney-коштів прирівнюється до операцій із цінними паперами, а 125 тисяч рублів – це не оподатковувана сума, перевищення якої веде до стягнення податку у розмірі 13 %. Прискорення процесу циркуляції грошей, формування світового фінансового ринку не залишають часу для адекватної політичної реакції й у такий спосіб ідуть від політичного керування. Аналогічна справа з використанням ресурсів і стратегічної сировини. Експлуатація знання для далеких і небезпечних для суспільства цілей теж є серйозною загрозою світу, інша небезпека складається у використанні знання для маніпуляції людьми (нові політичні технології, медицина, а також різного роду довідники, що включають інформацію про приватне життя і т. п.).

Про можливість Інтернету свідчить і той факт, що намагання його контролювати в світі з'явилися одразу ж після того, як стало зрозуміло, яка це могутня сила. Зараз про таку необхідність говорять усі: від президентів до батьків, що турбуються за своїх дітей, які споживають інформацію в мережі. Влада розробляє механізми впливу на аудиторію Інтернету, а останні – способи відходу від відповідальності. Наприклад, керівництво Ірану заблокувало доступ більш, чим до п'яти мільйонів сайтів, зміст яких було розцінено як аморальний й антисуспільний. У число заблокованих сайтів потрапила соціальна мережа Facebook, а також видеохостинг YouTube, крім того, перекритий доступ до деяких сайтів новин. Також, наприкінці жовтня 2008 року тисячі користувачів Інтернету в Туреччині були позбавлені доступу до двох популярних у країні блогів. За рішенням суду заблокований доступ до адреси [www. blogger. com](http://www.blogger.com) та [www. blogspot. com](http://www.blogspot.com), при цьому мотиви, якими керувалися влада, не називаються. При відкритті сторінок, де щодня розміщують свої щоденники й фотографії турецькі блогери, з'являється напис «Доступ припинений за рішенням суду». Також доступ до популярного інтернет-сайту відеообміну YouTube. com на території Китаю заблокувала влада країни після появи там десятків відеороликів з маніфестаціями в історичній столиці Тибету Лхасі.

У США та Європі керівництво компаній стежить за поведінкою своїх працівників, звільняючи їх за некоректні висловлення в

Інтернеті щодо керівництва компанії і таке інше. Загалом, поки що в мережі людина ще може залишатися вільною, але вже сьогодні всі держави змінюють свою законодавчу базу для уможливлення контролю за Інтернетом та його користувачами. До кінця 2008 року в Росії було заплановано створення центру моніторингу й контент-аналізу сайтів Рунета на основі порталу ФСБ. Також там буде розвиватися система моніторингу інформаційних ресурсів в інтересах уряду й адміністрації президента РФ. А 18 лютого 2009 року Кабінет Міністрів України доручив Службі безпеки розробити проект Закону про внесення змін у деякі законодавчі акти з державної реєстрації Інтернет-видань. Як бачимо, уряди різних країн активно впроваджують методи контролю за мережею, прикриваючись заходами національної безпеки.

Більшість користувачів, знаючи про можливість спостереження, змінюють своє ім'я, вказують невірні координати тощо, вважаючи що це унеможливить їх розшук. Та, анонімність в Інтернеті— це певний міф. Усі дії користувачів відслідковуються з набагато більшою точністю, ніж у звичайному житті. Інша справа, що для них це не так очевидно. Та й додаткову ілюзію створює прийняте використання прізвиськ (nickname) замість звичних імен. Правда, у запобіганні порушення прав користувачів, інформація про «ніки» доступна не всім, та, скажімо, правоохоронні органи за необхідності їх легко отримують. Звичайно, як і у реальному житті, можна робити зусилля для «замітання слідів», та це далеко не так просто, як прийнято вважати. Деякі фірми розробили навіть систему спостереження й збору інформації про те, які веб-сторінки відвідали їх користувачі, що з першого погляду здається несуттєвим. Зібрані до купи такі дані можуть змалювати конкретну особистість, її стать, вік, хобі, споживчі звички і таке інше. Якщо вдасться з'єднати цю анонімну інформацію з, наприклад, поштовою адресою, то користувача починають атакувати спрямованою рекламою. Це призводить до того, що люди почувають себе позбавленими приватного життя, а саме це ще донедавна було головною рисою мережі Інтернет.

Будь-який перехід зі сторінки на сторінку аналізується і використовується для характеристики уподобань користувача. Створюється психологічний портрет адресата, що показує його естетичні, культурні й політичні переваги. Інтернет дозволяє збирати величез-

ну кількість даних, за допомогою, наприклад, так званої анкети користувача для безкоштовного відкриття поштової скриньки.

Поки що у більшості випадків ніхто не перевіряє аутентичність даних користувача, введених при початковій реєстрації, але, нікого не здивує, якщо це почнуть робити. Отже, ця частка інформаційного поля залишається ще вільною, що може і правильно, оскільки будь-яке регулювання суспільства – це крок назад в його розвитку.

Варто підкреслити, що Інтернет і далі буде розвиватися як інформаційна і комунікативна мережа. Головна проблема полягає в тому, чи залишиться вона уособленням свободи и покращить людське суспільство, чи навпаки, суспільний контроль в мережі призведе до остаточної втрати свободи в сучасному світі. Зараз пересічні користувачі і соціальні групи, що створені ними, своїми діями формують обличчя Інтернету при незначній долі втручання офіційної влади. В останні роки ми спостерігаємо, як відбувається інтеграція різних засобів зв'язку. Більше того, кожний новий технічний винахід прагне інтегрувати у свою систему попередній засіб комунікації. Так, сучасний комп'ютер об'єднує у собі книгу, мікрофон, телефон, включаючи мобільний, Інтернет, факс, телевізор, відеокамеру, відеомагнітофон і ін. види електронної техніки.

Загалом, Інтернет – це засіб реструктуризації сучасного суспільства й основних сфер громадського життя (економіки, науки, політики, освіти). Він змінює спосіб життя людей, стиль їхнього мислення, трансформує особистість, розширює її межі. Підвищується соціальна мобільність, створюються нові соціальні моделі поведінки. Розвиток нових інформаційно-комунікативних технологій сприяє інтернаціоналізації ринків праці й посиленню їхньої взаємозалежності, індивідуалізації і плюралізації стилів життя, розбудови громадянського суспільства.

Література

1. Еремина Е. Сеть как предчувствие // «Эксперт Урал». – № 34(342). – 1.09.2008 (http://www.expert.ru/printissues/ural/2008/34/interview_seti/)
2. Социологический энциклопедический словарь // Редактор-координатор – Г. В. Осипов. – М.: Издательство НОРМА, 2000. – 488 с.

что необходимо провести углубленное изучение, а также вести практическое сотрудничество и обмен опытом. В перспективе нынешнего поколения взрослых результаты этих исследований могут найти свое решение в единой Европе с Чехией, Польшей и Украиной.

Литература

1. Бата Т.: Замечания и выступления. (чех.) Baťa T.: Úvahy a projevy. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně 2002.
2. Бомбала Б.: Интегрированное конкурентное преимущество в персоналистской перспективе: очерк случая. (поль.) BOMBAŁA B.: Zintegrowana przewaga konkurencyjna w perspektywie personalistycznej: studium przypadku. «Prakseologia» 2000, nr 140, s. 93-105.
3. Иванов М.: Сага о смерти Яна Бата и его брата Томаша. (чех.) Ivanov M.: Sága o životě a smrti Jana Bati a jeho bratra Tomáše. Vizovice: Lípa 2000.
4. Кожэньевски Л. Менеджмент. Основания управления. (поль.) Korzeniowski L.: Menedżment. Podstawy zarządzania. Wydanie drugie. Kraków: EAS 2005.
5. Необыкновенный предприниматель (англ.) Entrepreneur Extraordinary. Biography of Tomas Bata by Anthony Cekota. Rome: Edizioni Internazionali Sociali 1968.
6. Поклода З.: Из Злина в свет – путь Томаша Бата. (чех.) Pokluda Z.: Ze Zlína do světa – příběh Tomáše Bati. Zlín: Nadace Tomáše Bati 2005.
7. Стритески М.: Инспирующее обращение Томаша Бата к современным предпринимателям. (чех.) Stříteský M.: Tvůrcí odkaz Tomáše Bati současným podnikatelům. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně 2003.
8. Цекота А.: Гениальный предприниматель Томаш Бата. (чех.) Cekota A.: Geniální podnikatel Tomáš Baťa. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně 2004.

Людмила Братченко

Контролер як реалізатор процесу контролінгу на підприємстві

У роботі розглянуто поняття «контролінг» як економічна категорія, зроблено акцент на необхідність впровадження системи контролінгу на українських підприємствах, показане значення фахівця, який реалізує процес контролінгу на підприємстві.

In the paper the concept of «controlling» as an economic category is considered. It is emphasized the necessity of introduction of controlling system in the Ukrainian enterprises, the role of the expert which realizes controlling process at the enterprise is shown.

Підприємства є головними товаровиробниками, суб'єктами, які розвивають виробництво, визначають його структуру, асортимент